KOMUNISTYCZNA
WALKA Z RELIGIĄ
W POLSCE

FAKTY
OŚWIETLENIE
CYFRY

MATERIAŁY
PRASOWE
1953.

NR 24. NR 24.

Wydawnictwo Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej w Wielkiej
Brytanii, 51, Eaton Place, London, S. W. 1

BILANS PRZEŚLADOWANIA

Cyfry ogólne:

Żelazna kurtyna odcięła ogółem	60.000.000 katolików
Ziemie zagarnięte bezpośrednio przez Sowiety	10.000.000 katolików
W tym wschodnie ziemie Polski	7.000.000 katolików
Tak zw. kraje „niepodległe" strefy sowieckiej ...	50.000.000 katolików
W tym Polska rządzona przez komunistów ...	25.000.000 katolików.

Cyfry dotyczące duchowieństwa. Teren całej Polski:

Biskupów aresztowanych w całej Polsce — 6 obrządku łacińskiego[1]),
Biskupów aresztowanych w całej Polsce — 7 obrządku greko-katolickiego[2]),
Administratorów Apostolskich usuniętych — 5 [3]),
Administratorów Apostolskich przepadłych bez wieści (obrządku greko-katolickiego) — 2 [4]),

Na ziemiach wschodnich zniszczono:

Komuniści zniszczyli	3.853 parafii
zabili, aresztowali, lub wywieźli	5.407 księży świeckich
zabili, aresztowali, lub wywieźli	671 zakonników.

Polska centralna i zachodnia:

Księży aresztowanych w Polsce centralnej i zachodniej — ponad 1.000,

Prefektów usuniętych ze szkół ponad 500.

---

1) Arcybiskup Metropolita Baziak i Biskup Rospond (Kraków), Biskup Adamski, Biskup Bednorz i Biskup Bieniek (Katowice), Biskup Kaczmarek (Kielce).

2) Arcybiskup Metropolita Slipyj i Biskup Budka (Lwów), Biskup Chomyszyn i Biskup Latyszewski (Stanisławów), Biskup Kocyłowski i Biskup Łakota (Przemyśl). Zmarli w więzieniu: Biskupi — Chomyszyn, Kocyłowski, Budka. Wizytator Apostolski obrządku wschodniego, Biskup Czarnecki — aresztowany i los nieznany.

3) Ksiądz Infułat Bensch w Olsztynie, ksiądz Infułat Wronka w Gdańsku, ksiądz Infułat Nowicki w Gorzowie, ksiądz Infułat Milik we Wrocławiu, ksiądz Infułat Kominek w Opolu.

4) Administrator Apostolski obrządku greko-katolickiego ksiądz Infułat Malinowski i Wizytator Apostolski obrządku greko-katolickiego dla uchodźców w Niemczech Prałat Werhum.

WYKAZ
GWAŁTÓW I ZBRODNI

DOKONANYCH W OSTATNICH LATACH PRZEZ KOMUNISTÓW NA KOŚCIELE W POLSCE.

— jednostronne wypowiedzenie Konkordatu;
— zakaz odnowienia po wojnie stowarzyszeń katolickich;
— stopniowa i stała likwidacja szkolnictwa katolickiego;
— stałe ograniczanie przez cenzurę i politykę wydawniczą prasy i wydawnictw religijnych, aż do granic obecnego ich zaniku;
— ograniczanie swobody kultu publicznego, a nawet próby ograniczania nabożeństw i praktyk pobożnych;
— likwidacja kościelnej organizacji dobroczynnej „Caritas";
— całkowite upaństwowienie dóbr kościelnych;
— wroga Stolicy Świętej i Episkopatowi kampania prasy;
— ograniczanie praw religii w szkole i stała rozbudowa szkół, z których naukę religii usunięto;
— usuwanie ze szkół setek księży prefektów;
— przymusowe werbowanie młodzieży katolickiej do organizacji młodzieżowych o ideologii wrogiej chrześcijaństwu;
— popieranie wydawnictw, krzywdzących Kościół w jego dziejowych zasługach, w nauce i życiu;
— antyreligijna propaganda prasowa, odczytowa, przez instrukcje i kursy szkoleniowe;
— ograniczanie wolności sumienia członków stowarzyszeń, partii i związków zawodowych;
— propaganda antyreligijna w przedszkolach, szkołach, oraz na wywczasach dziatwy i młodzieży;
— użycie całego aparatu administracji, sądownictwa, władz bezpieczeństwa i urzędów skar-

bowych do nacisków na sumienie obywateli, nie wyłączając księży i biskupów;

- wprowadzenie w szkole polskiej programowego wychowania materialistycznego, w praktyce — antychrześcijańskiego i antyreligijnego;
- szerokie stosowanie systemu nękania duchowieństwa i Episkopatu przez inwigilację, nieustanne wzywanie do urzędów bezpieczeństwa, administracji publicznej i t.p.;
- pozbawienie zakonów możności prowadzenia pracy wychowawczej, opiekuńczej i dobroczynnej, odarcie ich z resztek mienia, nękanie ustawicznymi aresztowaniami;
- usuwanie zakonników i zakonnic z likwidowanych klasztorów;
- pozbawianie kartek żywnościowych księży i członków zakonów;
- likwidacja 59 Małych Seminariów Duchownych;
- liczne aresztowania i procesy pokazowe księży;
- rozstrzeliwanie lub wieszanie księży, ofiar procesów pokazowych;
- podporządkowanie administracji kościelnej państwu komunistycznemu.

OBRAZ KOMUNISTYCZNEGO PRZEŚLADOWANIA KOŚCIOŁA (1939-1953)

17 września 1939 r.

Niemcy napadły na Polskę dnia 1 września 1939 r. bez wypowiedzenia wojny. Podczas najzaciętszych walk, dn. 17 września, Rosja Sowiecka dokonała agresji na wschodnie ziemie Polski, zajmując je aż po t.zw. linię Curzona. Następnie dokonała ona rozbioru Polski na spółkę z Niemcami, ogłaszając, że Państwo Polskie przestało istnieć.

Na ziemiach polskich, zagrabionych przez Rosję mieszkało 12 milionów ludności, w tym 7 milionów katolików. Na tych ziemiach znajdowały się 3 prowincje kościelne (spośród 6-u, które istniały w całej Polsce): 2 prowincje obrządku łacińskiego — w Wilnie i Lwowie, 1 prowincja greko-katolicka i 1 archidiecezja obrządku ormiańskiego we Lwowie. Wszystkie razem liczyły 10 diecezji.

PIERWSZA OKUPACJA SOWIECKA (1939-1941)

Sowieckie władze okupacyjne dopuściły się wielu gwałtów na miejscowym duchowieństwie i ludności, posuwając się w sporadycznych wypadkach do inspirowania morderstw przy pomocy mętów społecznych. Na świątynie nałożono wysokie podatki, przekraczające nieraz możliwości płatnicze wiernych. Przeprowadzono liczne aresztowania wśród duchowieństwa. Liga bezbożników sowieckich skierowała na obszar okupacji tysiące agitatorów. Pod presją wojsk sowieckich i policji politycznej zorganizowano komedię „plebiscytu", na mocy którego ziemie, obejmujące po-

łowę obszaru przedwojennego Państwa Polskiego, — włączono do Związku Sowieckiego. Według danych, opublikowanych w swoim czasie przez legalny Rząd Polski w Londynie, ogółem *w latach 1940-41 wywieziono z obszaru Polski wschodniej do Rosji co najmniej 1.000.000 mieszkańców, czyli 7 — 8% całej ludności tego obszaru.*

Wywiezieni dzielili się zasadniczo na dwie kategorie: bezpośrednio deportowanych do Rosji wprost ze swoich domostw, oraz z aresztowanych, osadzanych w więzieniach i kierowanych do obozów pracy przymusowej. Księża należeli wyłącznie do tej drugiej kategorii, władzom sowieckim zależało bowiem na pozbawieniu mas deportowanych — opieki duchownej. Setki więzionych księży, z których ocalało zaledwie 70, poddano szczególnie nieludzkiemu traktowaniu; podzielili oni los ponad 400.000 spośród deportowanych, którzy zmarli w okropnych warunkach, bądź nigdy nie zostali odnalezieni w tajgach Sybiru, w pustyniach, stepach Kazachstanu — w niezliczonych obozach pracy przymusowej, gęsto rozsianych po całym obszarze Związku Sowieckiego.

DRUGA OKUPACJA SOWIECKA (1945-1953)

Likwidacja Kościoła na ziemiach wschodnich.

Po klęsce Niemiec[1]) w Rosji cała Polska została zajęta w 1945 r. przez wojska Związku Sowieckiego. Na zasadzie układu wielkich mocarstw w Jałcie Sowiety inkorporowały bezpośrednio w swoje granice połowę Polski, czyli jej ziemie

---

1) Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej w 1941 r. cały obszar Polski znalazł się wkrótce pod okupacją niemiecką. Niemieckie władze okupacyjne prześladowały na swój sposób Kościół, szczególnie na polskich ziemiach zachodnich, bezprawnie wcielonych do Rzeszy. Niemcy rozstrzelali lub wymordowali innymi sposobami ponad 1.000 księży z ogólnej liczby 14.000. Mężnie przeciwstawiał się Niemcom Episkopat polski z ks. Metropolitą Krakowskim, Adamem Sapiehą na czele.

wschodnie, a na drugiej połowie z nabytkami na zachodzie pozwolono utworzyć państwo satelickie zupełnie Rosji podporządkowane.

Sowiety zlikwidowały na ziemiach wschodnich Kościół w sposób natychmiastowy i brutalny. Likwidację religii w pozostałej Polsce rozłożono na dłuższy okres czasu.

Niezwłocznie po zajęciu polskich ziem wschodnich, rozpoczęło się planowe prześladowanie Kościoła na tych ziemiach. Biskupi obrządku łacińskiego zostali wysiedleni ze swoich diecezji do Polski centralnej, a Kościół greko-katolicki poddano likwidacji w latach 1945-6: siedmiu biskupów tego Kościoła zostało zaaresztowanych, zasądzonych na długie wyroki i wywiezionych w głąb Rosji. Co najmniej 4 z nich już zmarło. Całość Kościoła greko-katolickiego, po przymusowym „nawróceniu", przyłączono do rosyjskiej Cerkwi prawosławnej. *Kościół greko-katolicki i obrządek wschodni w Polsce liczyły 3.628.529 wiernych, 2568 księży i 2376 parafii.* Równocześnie z okrutną likwidacją Kościoła greko-katolickiego, na ziemiach polskich zagarniętych przez Rosję pozostali katolicy obrządku łacińskiego zostali pozbawieni organizacji kościelnej.

W Polsce centralnej i zachodniej.

W połowie 1945 r. powrócił do Polski, internowany w ostatniej fazie wojny przez Niemców, Prymas Polski Kardynał A. Hlond. Wyświęcił on około 30 biskupów, wznowił seminaria duchowne, założył szereg pism katolickich, ożywił działalność zakonów, powołał do życia szereg stowarzyszeń katolickich, na czoło których wybijał się „Caritas", obsadzał parafie, sprowadził duchownych polskich z zagranicy, oraz uzyskał nominację Administratorów Apostolskich dla 5 diecezji na ziemiach zachodnich, odzyskanych przez Polskę na mocy decyzji wielkich mocarstw, powziętej w Poczdamie. Równocześnie Kardynał Hlond w

w licznych orędziach do Narodu określił oblicze ideowo-społeczne Kościoła w Polsce: potępił materializm i neopogaństwo, stwierdzając, że Polska musi pozostać katolicką.

Początkowa taktyka komunistów.

W Polsce, okrojonej od wschodu, sowieckie władze okupacyjne stosowały łącznie ze stworzoną przez siebie „polską" administracją podwójną taktykę: oficjalnie kokietowano Kościół i Hierarchię, próbując pozyskać ją dla reżymu; nieoficjalnie stosowano terror i „oczyszczano" teren z „niepożądanego" elementu ludzkiego. Kapłanów i zakonników porywano, znikali oni bez wieści. Znany jest wypadek aresztowania tuż po „wyzwoleniu" w powiatach łomżyńskim i siedleckim 43 księży. *Liczba księży, którzy znikli bez wieści, wynosi ponad 100 (oprócz ponad tysiąca aresztowanych).*

Wypowiedzenie Konkordatu.

Dnia 5 lipca 1945 r. mocarstwa zachodnie cofnęły uznanie legalnemu Rządowi Polskiemu, przebywającemu w Londynie, powołanemu przez legalnego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie obowiązującej Konstytucji Państwa Polskiego. Faktyczną władzę w Polsce, okrojonej od wschodu, objął t.zw. „Rząd Jedności Narodowej", złożony w większości z agentów Kremla, utworzony w Moskwie w trybie pozakonstytucyjnym przez przedstawicieli obcych mocarstw. Jednym z pierwszych aktów tego „rządu" było zerwanie w dniu 12 września 1945 r. Konkordatu ze Stolicą Apostolską, zawartego 10 lutego 1925 r., który określał stosunek Państwa Polskiego do Kościoła i Papieża.

Legalny Rząd Polski, przebywający wraz z Prezydentem Rzeczypospolitej w Londynie i posiadający po dziś dzień swoją ambasadę przy Stolicy Apostolskiej, potępił niezwłocznie ten bez-

prawny akt reżymu komunistycznego, uznając konsekwentnie za pozbawione jakichkolwiek podstaw prawnych wszelkie następne akty tego reżymu, ograniczające prawa Kościoła w Polsce.

Łamanie prawa przez reżym komunistyczny.

Administracja komunistyczna odrzuciła uznanie praw wewnętrznych Kościoła, a więc i prawa wolnego rządzenia się w zakresie własnych przepisów. Odrzuciła też ustawowy obowiązek nauczania religii młodzieży szkolnej do lat 18. W praktyce życia codziennego pogwałciła też wszystkie, proklamowane przez konstytucję, wolności obywatelskie, z prawem wolności sumienia na czele.

Pierwsze próby podporządkowania Kościoła państwu komunistycznemu.

Reżym komunistyczny dwukrotnie w oświadczeniu rządowym i na kongresie komunistycznej partii robotniczej zaznaczył, że przyszłe stanowisko Kościoła w państwie uzależnia on od postawy Hierarchii i duchowieństwa wobec „ludowego państwa" i uznania nowej rzeczywistości politycznej w Polsce. Reżym i partia *odrzucają ingerencję Kościoła w sprawy wychowania i oświaty* i żądają dostosowania się Kościoła do „historycznych zadań" państwa ludowego: „budowy socjalizmu w Polsce". Czyli żądają podporządkowania Kościoła katolickiego państwu komunistycznemu i zerwania jedności ze Stolicą Apostolską.

Podstępna deklaracja.

Po długich układach, którym towarzyszyły pogróżki reżymu wobec Kościoła i próby zastraszenia biskupów, podpisana została w dn. 19 kwietnia 1950 r. przez obie strony deklaracja. Deklaracja ta miała związać swobodę ruchów Kościoła, dać zaś wolną rękę do bezprawia komunistom, którzy nigdy żadnych zobowiązań nie dotrzymują.

Episkopat zobowiązał się przeciwstawić ruchom podziemnym, uznać formy ustrojowo-gospodarcze państwa i poprzeć „walkę o pokój“ w myśl rezolucji sztokholmskiej. Reżym udzielił szeregu nieobowiązujących i niedotrzymanych zapewnień w dziedzinie wolności religii i jej nauczania, ale narzucił krępujące zastrzeżenia w zakresie odprawiania kultu poza obrębem świątyń. Musiał jednak wprowadzić do deklaracji na żądanie Episkopatu punkt, który mówi: „Zasada, że Papież jest miarodajnym i najwyższym autorytetem Kościoła, odnosi się do spraw wiary, moralności i jurysdykcji kościelnej, w innych natomiast sprawach Episkopat kieruje się polską racją stanu.“

Zniesienie administracji apostolskich na ziemiach odzyskanych.

Episkopat najdokładniej dotrzymywał swoich zobowiązań, komuniści swoje zaczęli natychmiast cynicznie łamać.

Wbrew podpisanej deklaracji kwietniowej, już w dniu 26 stycznia 1951 r. reżym komunistyczny usuwa siłą pięciu administratorów apostolskich na zachodnich ziemiach Polski, polecając „radom diecezjalnym“ wybrać w przeciągu 3 dni wikariuszy kapitulnych (chociaż nie było kapituł). Fakt ten był nie tylko naruszeniem układu, ale jaskrawym aktem przemocy, uderzającym w strukturę Kościoła. Reżym wprowadzał tym aktem 5 własnych nominatów, zatwierdzonych następnie przez właściwą Władzę kościelną, która w ten sposób zapobiegła zarysowującemu się rozdarciu.

Podobne akty bezprawia powtórzyły się następnie nawet w diecezjach mających swoich ordynariuszy (diecezja śląska i archidiecezja krakowska).

Dwa dokumenty kościelne o sytuacji Kościoła.

W lutym i wrześniu 1950 r. Kardynał Sapieha i Prymas Wyszyński wystosowali listy do B.

Bieruta, pełniącego wówczas funkcję głowy państwa reżymowego. W jednym z tych listów scharakteryzowali oni metody gwałtów na Kościele i zastraszanie biskupów, duchowieństwa i wiernych. Stwierdzili jaskrawość walki z Kościołem, kłócenie i rozbijanie kleru, stosowanie kłamstwa i szantażu, usuwanie religii ze szkół, dowiedli bezprawia w stosowaniu prawa.

W drugim liście wyliczyli „niebywałe wprost straty", które poniósł Kościół w ostatnim pięcioleciu w zakresie instytucji kościelnych, oraz działalności wychowawczo-religijnej, nie licząc stanu organizacyjnego i majątkowego. W tych listach czytamy: „Jesteśmy Przedstawicielami Kościoła, który ulega niekiedy prześladowaniom dla prawdy, ale nie zmienia jej pod grozą... Przez gwałt w Kościele nic się nie dzieje... Pismo nasze jest głosem sumienia Narodu Polskiego..."

Inne wyznania.

Inkorporacja przez Związek Sowiecki ziem wschodnich Polski spowodowała wielkie straty i dla innych wyznań.

Polski Kościół prawosławny stracił ponad 3.000.000 wiernych, zorganizowanych w 3 diecezjach: wileńskiej, poleskiej i grodzieńsko-nowogrodzkiej.

Zanikła zupełnie działalność wschodniego wyznania staro-obrzędowego, liczącego około 40.000 wyznawców w 30 gminach wyznaniowych. To samo dotyczy wyznań ewangelicko-reformowanego i augsburskiego, oraz związków religijnych: muzułmańskiego i karaimskiego.

W stosunku do Kościoła prawosławnego, pozostałego w centralnych i zachodnich ziemiach Polski, reżym komunistyczny użył takiego gwałtu: usunął w 1948 r. Metropolitę warszawskiego Dionizego. Wprowadził do zarządu kościelnego nowych posłusznych sobie biskupów, którzy wyrzekli się prawnej autokefalii (niezależności), któ-

rą posiadali w Polsce. Zwrócili się oni do Patriarchy w Moskwie „z prośbą“ o delegowanie biskupa z rosyjskiej Cerkwii prawosławnej dla objęcia rządów nad Kościołem prawosławnym w Polsce. Patriarchat moskiewski „przychylił się do prośby“ i delegował Arcybiskupa Makarego, likwidatora unii kościelnej za żelazną kurtyną, na stanowisko Metropolity warszawskiego.

W stosunku do wyznania ewangelicko-augsburskiego w centralnych i zachodnich ziemiach Polski administracja komunistyczna wydała dekret uszczuplający prawa biskupa na rzecz wiernych, oraz skonfiskowała wiele zborów.

Uwaga: Wyznanie mojżeszowe, obejmujące ponad 4.000.000 ludności żydowskiej na całym terenie Polski, zostało zniszczone przez okupanta niemieckiego, który wymordował prawie całkowicie ludność żydowską w Polsce.

STAN W CHWILI OBECNEJ.

Tragiczny bilans w r. 1953.

Do tragicznego bilansu lat poprzednich, wykazującego likwidację prasy i wydawnictw katolickich, stowarzyszeń katolickich, z wielką organizacją „Caritas'u“ na czele, upaństwowienie dóbr kościelnych, usunięcie religii ze szkół, ograniczenie wolności sumienia i praktyk religijnych, likwidację zakonów i t.p., trzeba dodać słów kilka o faktycznym stanie Kościoła w 1953 r.

W chwili obecnej *przebywa w więzieniach 6 biskupów polskich.* Ze szkół usunięto ponad 500 prefektów.

W więzieniach przebywa ponad 1.000 księży. Znikło bez śladu ponad 100 księży.

Na śmierć skazano kilkudziesięciu kapłanów.

Nie dopuszczono 2 biskupów do objęcia diecezji (w Częstochowie i Włocławku). Pod naci-

skiem władz komunistycznych wprowadzono do zarządu diecezji kilku wikariuszy kapitulnych i wikariuszy generalnych, rekrutowanych z powolnych reżymowi „księży patriotów".

Procesy pokazowe, a w ich wyniku liczne ofiary w postaci katowanych i skazanych duchownych[1]) i wiernych, oraz bezustanna nagonka prasowa na biskupów uzupełniają ten tragiczny bilans prześladowań Kościoła w Polsce.

„Księża - patrioci".

Dla rozbicia społeczeństwa polskiego reżym komunistyczny popiera t.zw. „księży-patriotów" i przeciwstawia ich Hierarchii. Linia demarkacyjna wyraźnie oddziela dziś w opinii społecznej katolików polskich w liczbie blisko 24 milionów od t.zw. „księży-patriotów" i „postępowych katolików" świeckich; łączna ich ilość nie przekracza kilkuset osób, powolnych sług reżymu komunistycznego. Jest to grupa dywersyjna złożona z obałamuconych lub złamanych ludzi, która więcej robi hałasu, wprowadzając w błąd opinię zagraniczną, niż ma faktycznego znaczenia w Polsce.

Dekret z dnia 10 lutego 1953 r.

W dodatku do tych wszystkich prześladowań i bezprawia, reżym komunistyczny wydał 10 lutego 1953 r. dekret, będący szczególnie zajadłym atakiem na Kościół. *Dekret ten uzależnia od decyzji komunistycznej władzy państwowej wszystkie nominacje kościelne od biskupa do probosz-*

---

[1]) Obrazek jednego z wielu procesów pokazowych w Polsce: Rozprawa sądowa w Krakowie 24-27 stycznia 1953 r. Sala sądowa pełna. Jeden z oskarżonych, ksiądz Lelito, zamiast obrony w „ostatnim słowie" mówi: „Chciałem pokazać Narodowi, jak się ze mną obchodzono"; szybkim ruchem rozrywa koszulę i zanim go otaczająca straż pochwyciła, odsłonił pierś, która była jedną wielką, krwawą, świeżo zasklepioną raną.

W wyniku tego procesu zostali skazani na śmierć księża: Lelito, Kowalik i Chachlica.

cza. Bez zgody reżymu i jego niższych instancji administracyjnych nie mogą biskupi swoją własną władzą dokonywać obecnie zmian personalnych. Natomiast na żądanie administracji komunistycznej biskupi są obowiązani wskazane przez nią zmiany wykonać.

Dekret wprowadza ślubowanie duchownych na wierność państwu komunistycznemu. Przepisy te próbują odebrać Kościołowi w Polsce jego niezależność w zakresie jurysdykcji, usiłują pozbawić praw wewnętrznych i poddać administrację kościelną administracji reżymowej. Jest to niezgodny nawet z art. 70 konstytucji reżymowej zamach na wolność i niezawisłość Kościoła.

Nie wolno tego pokryć milczeniem.

Przez ubiegłych lat osiem komuniści, którzy opanowali Polskę, podstępnie podważali religię, *aby teraz przystąpić do generalnego na nią uderzenia.* W chwili obecnej jesteśmy świadkami tej wielkiej tragedii, która nie powinna przejść niezauważona. Komuniści chcą zniszczyć religię w kraju, który żyje nią od tysiąca lat. Czy i tej zbrodni mają dopuścić się bez powszechnego potępienia?!

INSTYTUT POLSKI AKCJI KATOLICKIEJ
W WIELKIEJ BRYTANII

Londyn, w dzień Zwiastowania N.M.P.

Printed by: Veritas Foundation Press, 12, Praed Mews, London, W. 2